

Balanç Sociolaboral de l'any 2015 (II)

LA PERSISTENT DESIGUALTAT EN ELS TREBALLS DE CURA

Introducció

Amb aquest número de **TEMES SOCIOECONÒMICS GADESO** presentam el segon resum de 2015 d'assumptes sociolaborals a les Illes Balears. Ho fem presentant les dades acumulades de l'any passat -i la seva evolució en el període 2008-2015- de les prestacions de la Seguretat Social per maternitat i paternitat i de les excedències per a la cura de fills i filles i familiars. Cal recordar que aquestes prestacions són actualment gairebé les úniques polítiques públiques que s'apliquen per a promoure la conciliació entre els treballs de cura i els laborals i/o professionals.

Les dades que tot seguit comentam són les que publica el Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social, segons les següents definicions:

La **prestació per maternitat** és un subsidi de la Seguretat Social per tal de cobrir la pèrdua de salari o ingressos que tenen les persones treballadores quan se suspèn el seu contracte o s'interromp la seva activitat per gaudir dels períodes de permís per maternitat, adopció, acolliment i tutela. La prestació econòmica consisteix en un subsidi equivalent al 100% de la base reguladora corresponent (gairebé el 100% del salari). La durada del permís és de 16 setmanes ininterrompudes (ampliables en cas de part múltiple en dues setmanes més per cada fill a partir del segon). Aquestes setmanes es distribueixen de la manera següent: les sis primeres són de descans obligatori per a la mare (en cas de defunció de la mare, el dret a aquestes sis setmanes ho pot sol·licitar el pare); la resta poden ésser gaudides per la mare o ésser cedides per ella al pare (en aquest cas, tots dos poden gaudir del permís alhora o successivament, segons triïn).

El **permís per paternitat** és independent del de maternitat, i és compatible amb el que el pare pot gaudir si comparteix el permís per maternitat. És voluntari i té una quantia econòmica igual al de maternitat. La prestació s'abona per un període de 15 dies (dos més per cada fill a partir del segon).

L'excedència per cura de familiars és una suspensió del contracte de treball a sol·licitud del treballador o treballadora per atendre als seus familiars. Té una durada no superior a tres anys en cas de cura de fills i no superior a dos anys si la cura és d'altres familiars. En ambdós casos es pot gaudir de forma fraccionada. Aquesta excedència garanteix la reserva de plaça durant el primer any, i les condicions que fixa la llei poden ser millorades pels corresponents convenis col·lectius.

Val a dir que, malauradament, aquestes dades tenen un ressò mediàtic, social i polític molt minso. Probablement la Fundació Gadeso és l'única entitat que, en els darrers anys, n'ha fet un seguiment. La causa d'aquesta certa invisibilització rau en la concepció hegemònica de l'economia ortodoxa que sembla oblidar que l'espècia humana som éssers vulnerables i interdepenents entre nosaltres i amb la natura (ecodepenents). En paraules de l'economista Eba Armendáriz Echáni, en un article publicat en el número 21 (març 2015), de la revista "Economistas" del Consell General d'Economistes d'Espanya: ".. estamos de acuerdo en que el homo economicus puede resultar de gran utilidad para modelar, pero dista mucho de parecerse a las personas que habitan la faz de la tierra. Las personas, incluso cuando decimos que lo hacemos, no vivimos ni solas ni somos independientes, vivimos en sociedad y nos necesitamos las unas a las otras. A lo largo de todo nuestro ciclo vital requerimos de otros que nos proporcionen cuidados; en la niñez y en la vejez, pero también cuando estamos enfermos o pasamos por problemas de cualquier índole necesitamos que nos cuiden tanto física como psicológicamente".

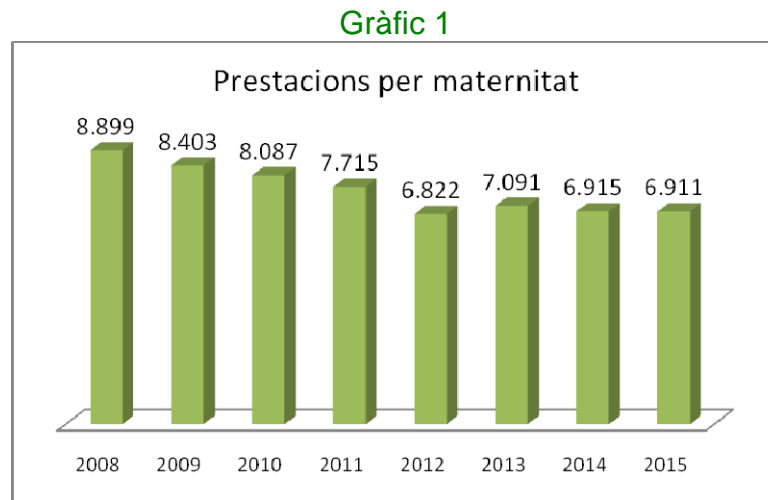
Tant de bo aquesta qüestió es situí de debò en el centre del debat polític, i passem d'un escenari de retallades (entre d'altres, la no aplicació del permís de paternitat de quatre setmanes inclòs en la Llei Orgànica 3/2007 per a la igualtat efectiva entre dones i homes i la Llei 9/2009 d'ampliació del permís de paternitat, o la nul·la activitat de l' Institut Balear de la Dona durant la legislatura passada en la promoció i responsabilitat igualitària en els treballs de cura a les llars), a un d'inversió en igualtat de gènere en general, i en els treballs de cura en particular.

1.- Les xifres més rellevants

- ✓ En el període 2008-2015 les prestacions per maternitat han baixat un 23,3%.
- ✓ La participació dels pares en els permisos per maternitat en cap cas arriba al 2%.
- ✓ Des de l' entrada en vigor del permís per paternitat, tres de cada deu pares no en fan ús, i el nombre de pares que han gaudit del permís per paternitat ha descendit en 2015 un 18,9% en relació a 2008.
- ✓ La feminització de la cura de familiars és total: En el període analitzat (2008-2015) la proporció de dones sol·licitants d'excedències per cura de familiars no ha baixat del 89%.

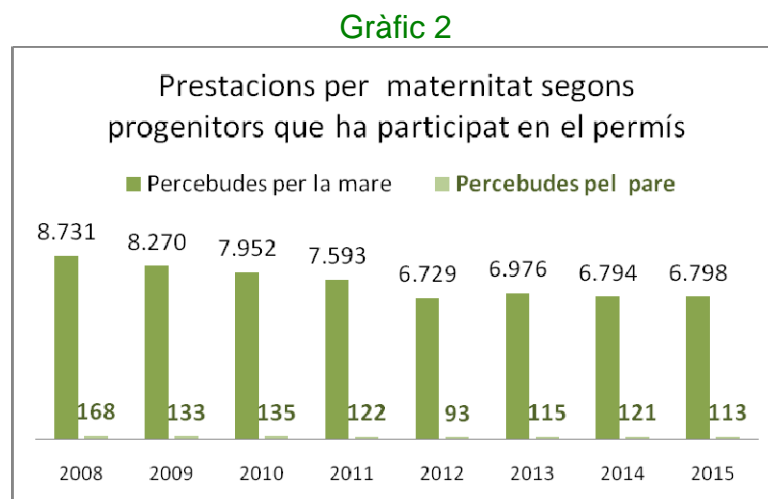
2.- Les prestacions pels permisos per maternitat:

El gràfic 1 ens mostra una tendència a la baixa quant al nombre de prestacions per maternitat en el període analitzat. Dos són els factors que, amb més probabilitat, ho expliquen: El retorn als seus països d'origen de moltes persones immigrades, i les dificultats per a l'emancipació dels joves. A tall de resum, podem dir que, d'ençà que s'inicià la crisi -2008-, aquestes prestacions han baixat un 22,3%.

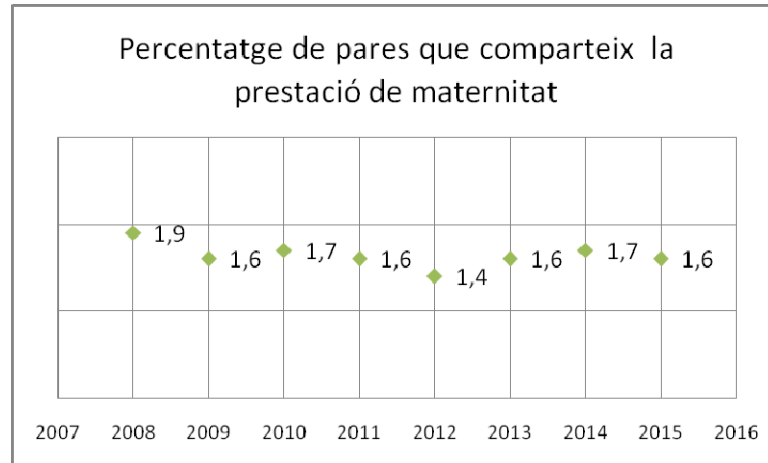
Font: Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social. Fundació Gadeso

En el gràfic 2 es pot observar l'escassíssima utilització que fan els pares (de la part que poden compartir) del permís de maternitat i que, com ens mostra el gràfic 3, en cap cas arriba al 2%.

Font: Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social. Fundació Gadeso

Gràfic 3

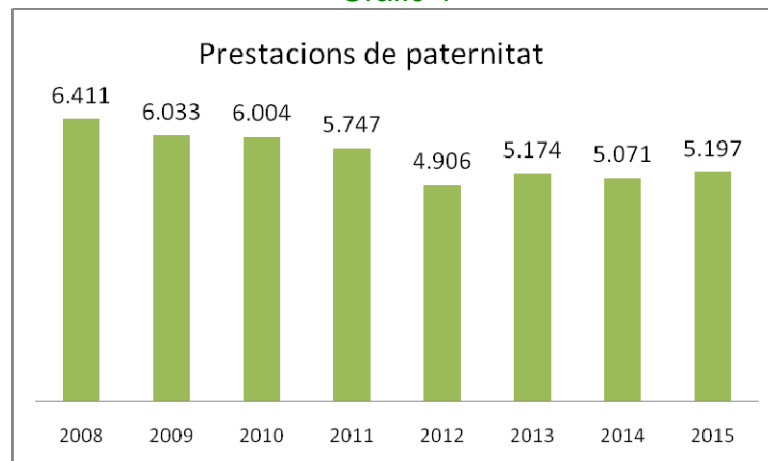
Font: Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social. Fundació Gadeso

3.- Les prestacions pels permisos per paternitat:

Si hom pren en consideració que aquest permís és una prestació relativament nova, pot intuir-se que s'estan produint canvis, des de l'any 2007 en què es va incorporar a la legislació espanyola, en el rol parental. Però els canvis es produeixen molt a poc a poc, i, encara, hi ha molt camí a recórrer fins a arribar a una corresponsabilitat en els treballs reproductius en general i, particularment, en la cura de persones i de fills i filles recents nats. En aquest sentit, el gràfic 4 ens permet observar que:

- Tenint en compte la voluntarietat, hi ha un considerable nombre de pares que en fan ús d'aquest permís per paternitat. Una prova del canvi de rol dels pares.
- Des de l'entrada en vigor d'aquest dret, entorn de tres de cada deu pares, que legalment ho podien fer, no han fet ús d'aquest permís.
- El nombre de pares que han gaudit del permís per paternitat ha descendit un 19% en 2015, en relació a 2008.

Gràfic 4

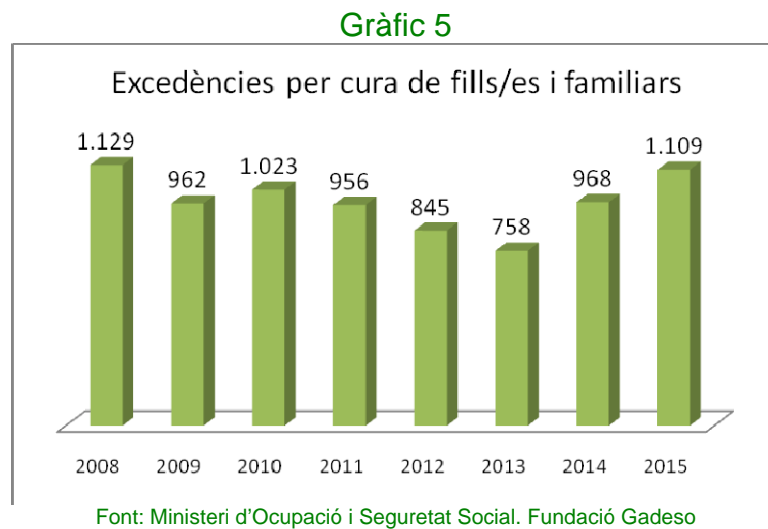

Font: Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social. Fundació Gadeso

4.- Les excedències per cura de fills, filles i familiars:

Les treballadores i treballadors poden sol·licitar excedències amb un subsidi de la Seguretat Social per atendre a fills, filles i menors acollits, o per a la cura d'altres familiars. La casuística quant a períodes i quantia d'aquest subsidi es pot consultar clicant [aquí](#).

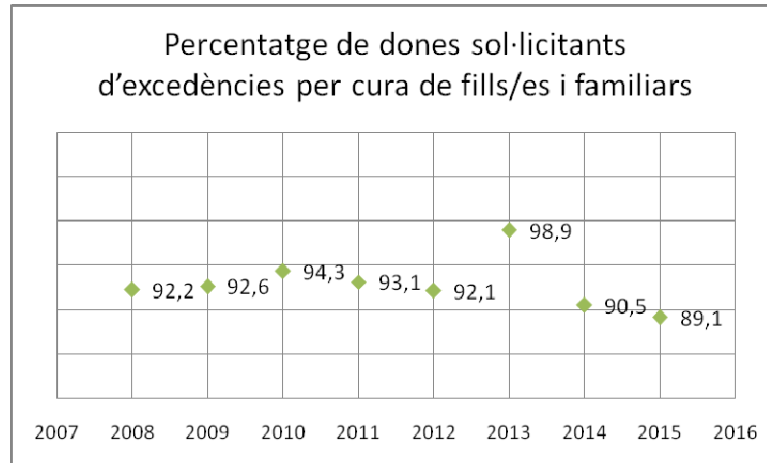
Al gràfic 5 presentam l'evolució del nombre d'aquests tipus d'excedències que han estat sol·licitades. Es pot observar que, després d'uns anys de descens, en 2014 i 2015 registren un repunt.

En qualsevol cas, el punt més rellevant es pot observar al gràfic 6 a on es presenten els percentatges de dones sol·licitants sobre el total de persones sol·licitants. La feminització de les responsabilitats de cura és total, com ho demostra el fet que durant el període analitzat (2008-2015) la proporció de dones sol·licitants d'excedències per cura de familiars s'ha mogut en una forquilla del 98,9%- 89,1%.

No obstant això, els darrers dos anys, es registren els percentatges menors del període analitzat. S'haurà d'observar com evoluciona aquesta tendència i si pren embranzida o no i, depenent de quin sigui aquest comportament, pagarà la pena avaluar la seva correspondència amb l'augment, tot i que modest i com a conseqüència de la crisi i dels canvis en el mercat laboral, del nombre de dones que són les sustentadores principals de la llar.

Gràfic 6

Font: Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social. Elaboració Fundació Gadeso

5.- Conclusions i propostes de la Fundació Gadeso:

⇒ Vistes les dades anteriors, ens sembla necessari insistir en el suport a les reivindicacions de la **Plataforma per Permisos Iguals i Intransferibles de Naixement i Adopció (PPiIMA)** que és, sens dubte, una organització de referència imprescindible pel necessari impuls del moviment ciutadà a favor de la ruptura dels rols tradicionals que associen la cura amb les dones.

⇒ Sugerim que, socialment i institucionalment, s'impulsin iniciatives tendents a la racionalització horària i a una més racional organització del temps que facin possible l'adaptació i la conciliació de la vida personal, familiar i professional i, alhora, una millor optimització del temps de treball. En aquest sentit, un bon exemple és la catalana "**Iniciativa per a la reforma horària**".

⇒ Per part de les administracions públiques cal fer una tasca de sensibilització de la població en general, i de la masculina en particular, perquè s'impliqui en igualtat de dedicació a les tasques de cures a les llars.

⇒ Afortunadament l'assumpte dels permisos de maternitat i paternitat sembla tenir algun protagonista en la discussió política espanyola. No debades, d'una manera o d'una altra i amb més o menys precisió, les quatre principals formacions polítiques ho inclouen (vegeu annex) en els documents que, després de les eleccions generals del 20 de desembre passat, han fet públics per a negociar una eventual investidura presidencial i la formació d'un nou govern espanyol.

ANNEX

Què proposen les principals formacions polítiques espanyoles sobre permisos de maternitat i paternitat?

PP: “Favorecer la conciliación de la vida laboral y familiar, alcanzando un acuerdo en materia de permisos por paternidad, excedencias por cuidado de hijos o incentivos a la contratación de las mujeres que se reincorporan al mercado laboral tras la maternidad” (Pàg. 9).

PSOE: “Poner en marcha de forma inmediata el permiso de paternidad de cuatro semanas incluido en la Ley Orgánica 3/2007 para la igualdad efectiva entre mujeres y hombres y la Ley 9/2009 de ampliación del permiso de paternidad y establecer un calendario gradual para la ampliación del permiso de paternidad hasta que ambos permisos sean iguales e intransferibles” (Pàg. 29-30).

PODEMOS - EN COMÚ PODEM - EN MAREA: “Reforma del sistema de permisos por nacimiento o adopción, para lo cual se establecerá un calendario de aumento del actual permiso de paternidad hasta igualarlo con el de maternidad. Para garantizar la igualdad efectiva de derechos, el permiso será igual para cada persona progenitora; intransferible, como todos los demás derechos laborales y sociales; pagado al 100% del salario; y con igual protección del puesto de trabajo durante el ejercicio de los derechos de maternidad y paternidad” (Pàg. 44).

C's: “Igualación del permiso por paternidad al de maternidad, aumentando la duración de las prestaciones” (Pàg. 2).